

10. Яворский Б. Л. Статьи, воспоминания, переписка / ред.-сост. Н. С. Рабинович. – Изд. 2-е, испр. и доп. / общ. ред. Д. Д. Шостаковича. – М. : Сов. композитор, 1972. – 712 с.

СТАХЕВИЧ А. А. Художественно-педагогический анализ вокальных произведений как составляющая теории и практики музыкального обучения.

В статье рассматривается значение художественно-педагогического анализа вокальных произведений в процессе певческой подготовки. Раскрываются его особенности как составной теории и практики музыкального обучения.

Ключевые слова: вокальные произведения, музыкальное обучение, педагогический репертуар, художественно-педагогический анализ.

STANEVICH A. Khudozhestvenno-pedagogicheskiy analysis of part-songs as constituent of theory and practice of the musical teaching.

Painter-pedagogichny analiz vocal tvoriv uc skladova teorii ta practice muzichnogo navchannya. The article discusses the importance of hudozhstvenno-pedagogical analysis of vocal works in the process of singing training. Overlapping distribution of its features as a component of the theory and practice of music education.

Keywords: vocal works, musical training, pedagogical repertoire, artistic and pedagogical analysis.

**Теловата М. Т.
Національний авіаційний університет**

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАСТУПНОСТІ ЯК СИСТЕМИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто наступність як систему у вищих навчальних закладах. Проаналізовано історичні аспекти, методологічні основи, принципи, явища наступності при професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі.

Ключові слова: наступність, принципи наступності, процес навчання.

Одним із важливих завдань державної національної освітньої програми є забезпечення наступності у розвитку цілісної особистості на всіх вікових етапах, неперервності в роботі всіх ланок системи освіти.

Своїми коренями проблема наступності пов'язана з діалектичним законом заперечення запереченню, який було сформульовано Г. Гегелем на межі XVIII–XIX ст. [1, с. 63].

Цей закон розкриває розвиток, який характеризується не періодичним поверненням до вихідного пункту, не рухом по колу, не повною відсутністю спільного між окремими стадіями, не рухом по прямій, а таким безперестанним породженням нового, за умов якого в цьому новому є дещо, що відтворює попередні стадії [9, с. 158]. Отже, за Г. Гегелем, суттєвою ознакою процесу розвитку є “об’єктивний необхідний зв’язок між новим і старим, який у сучасній науці позначається терміном “наступність”

[10, с. 293].

Етимологія педагогічного терміна “наступність” пов’язана з процесом передавання молоді спеціального досвіду, накопиченого попередніми поколіннями. На ранніх етапах суспільного розвитку це здійснювалося через залучення нових поколінь до загальної трудової діяльності, де й відбувалося оволодіння необхідними знаннями, уміннями, навичками. Особливе значення щодо аналізу розвитку духовної культури, боротьби з некритичним ставленням до досягнень минулого, так і з запереченням культурної спадщини, має наукове розуміння наступності.

Окремі питання наступності досліджувалися філософами і педагогами стародавнього Риму (Корнелій Тацит, Марк Фабій Квінтіліан), епохи відродження (Мішель Монтень, Томас Мор, Томмазо Кампанелла), авторами літературних і педагогічних трактатів Київської Русі (Володимир Мономах, Іларіон Київський, Кирило Туровський та ін.). Чимало уваги проблемі наступності приділено педагогами-гуманістами XVI–XIX століття (О. Декроулі, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці).

У працях визначних філософів і педагогів минулого А. Дістерверг, І. Герbart, Я. Коменський, Д. Локка, І. Песталоцці, К. Ушинський сформульовані головні напрями послідовного викладу матеріалу: йти від відомого до невідомого, від легкого до важчого, від близького до далекого.

“Оскільки розумовий розвиток пов’язаний із законом поступовості, то навчання повинно дотримуватися цього принципу...”, – зазначав А. Дістерверг [2, с. 359].

За *Я. Л. Коменським*, процес навчання – цілісний шлях пізнання, де кожне нове знання є результатом приєднання до раніше набутого”. Усе навчання повинно відбуватися таким чином, щоб наступне завжди засновувалося на попередньому, а попереднє закріплювалося наступним. Наукова робота всього життя повинна бути так розподілена, щоб скласти одну енциклопедію, у якій все повинно слідувати із загального кореня і стояти на своєму місці” [4, с. 278-279].

Так, наприкінці 1918 року в документі “Основні принципи єдиної трудової школи”, вперше був проголошений принцип наступності, де участь у написанні брали Н. Крупська, А. Луначарський. У документі підкреслюється, що “вся система нормальних шкіл від дитячого садочка до університету являє собою єдину школу”.

К. Д. Ушинський наголошував: “Прив’язати до старого, яке міцно вкоренилося, все те нове, що вивчається – це таке педагогічне правило, від якого головним чином залежить успіх будь-якого навчання. Засвоєння знань – процес налагодження наступних зв’язків між старими та вперше набутими знаннями, що мають внутрішні зв’язки, незалежно від того, з якого предмета і коли вони були отримані” [6, с. 234].

В. О. Сухомлинський підкреслював значення наступності в систематизації знань, під час повторення, погодженні програм, вироблення вмінь і навичок. “Наступність в навчанні – це, з одного боку, продумана підготовка учнів до здобування нових знань, а з другого – уміння вчителя під час викладання нового матеріалу опиратися на ті знання, які вже є у школярів, розвивати і вдосконалювати їх” [5, с. 19].

Однак у минулому, незважаючи на розроблення цієї проблеми окремими дослідниками, педагогічна наука і практика приділяли недостатньо уваги наступності. Причиною такого стану була відсутність єдиної системи навчання. Відомий педагог Дж. Дьюї ще у 20-тих роках минулого століття серед недоліків американської системи освіти поряд з одноманітністю програм і методів навчання називав відсутність наступності між різними ступенями школи [3].

Наприкінці ХІХ – на початку ХХІ ст. науково-технічний прогрес зумовив необхідність забезпечення цілісності навчання підростаючого покоління та його виробничої діяльності. Стали необхідними глибокі комплексні дослідження проблем навчального процесу з побудовою загальної системи навчання всіх верст населення. Професійна підготовка майбутніх фахівців галузі економіки з глибокою фундаментальною освітою є притаманна вітчизняній педагогіці.

У 50-ті роки дослідженням наступності в навчанні активно займалися російські педагоги та психологи Б. Г. Ананьев, А. К. Бушля, Ш. І. Ганелін, Ю. А. Самарін та інші.

Проблема розроблялася в напрямі підсилення внутрішніх зв'язків і залежностей між основними компонентами навчання та виховання: здійснення наступності в змісті та методах навчання. Протягом ХХ ст. у дослідженнях які розглядали значення наступності у навчанні, організації педагогічного процесу в школах, пропонувалися заходи, які сприяють здійсненню наступності між початковою і середньою школою, середніми і старшими класами. З цього часу й розпочали широко застосовувати в науково-педагогічній літературі термін “наступність”.

З огляду на це, важлива роль належить проблемі наступності, яку визначають як “зв'язок між різними етапами або ступенями розвитку, сутність якого полягає у збереженні тих чи інших елементів цілого або окремих сторін його організації при переході від одного етапу до іншого і взагалі при будь-яких змінах.

Діалектика розглядає наступність виходячи з тлумачення розвитку як спіралеподібного висхідного руху, кожна вища форма якого, ґрунтується на нижчих і не скасовує їх, а включає в себе. В суспільному розвитку наступність форм матеріального виробництва визначає наступність різни х форм духовного життя, які проте, підлягають і своїм внутрішнім законам розвитку,

безпосередньо залежачи від нагромадженого попередніми поколіннями матеріалу. Наукове розуміння наступності має особливе значення для аналізу закономірностей розвитку духовної культури, для боротьби як із некритичним ставленням до досягнень минулого, так і з нігілістичним запереченням культурної спадщини” [7].

У педагогічному функціональному варіанті наступність розглядається як “послідовність і системність у розміщенні навчального матеріалу, зв'язок і узгодженість ступенів та етапів навчально-виховного процесу” [8]. Під наступністю розуміють “об'єктивно необхідний зв'язок між новим і старим у процесі розвитку того прогресивного, раціонального, що було досягнуте на минулих ступенях, без чого неможливий рух вперед”.

Проблема наступності має міждисциплінарний і комплексний характер, перебуваючи на перетині проблемних сфер педагогіки, психології, філософії, соціології, тому сучасний стан характеризується різнобічністю охоплення багатьох питань та неоднозначністю їх трактування. Основу діалектичного розуміння наступності становлять філософські принципи зв'язку і розвитку, широко використані у розробках представників різних галузей наукового знання.

Поняття “наступність у навчанні” вперше отримало теоретичне обґрунтування в працях Е. Баллера, Г. Ісаєнка, ставши згодом предметом багатьох досліджень у вітчизняній та зарубіжній педагогіці.

Найбільш повно представлено понятійний тезаурус у працях К. Абульханової-Славської, С. Батишева, В. Безрукової, А. Беляєвої, А. Бушлі, Б. Величковського, В. Сластьоніна, В. Тамаріна та ін.

Спеціальним дослідженням психолого-педагогічних аспектів наступності поклали початок праці Л. Артемової, Б. Ананьева, О. Богданової, Л. Божович, Л. Виготського, А. Волошина, Ш. Ганеліна. Зроблений нами теоретичний аналіз зв'язків був творчо розвинутий у розробках Г. Александрова, В. Брудного, Л. Вовк, О. Кондратюка, В. Кузя, О. Кухти, О. Мороза, М. Махмутова, Г. Панченка, В. Сидоренка, М. Сметанського.

У вітчизняній та зарубіжній психолого-педагогічній літературі проблема наступності досліджувалася у різних аспектах, а саме:

– у навчанні та вихованні учнів загальноосвітніх шкіл, викладанні окремих дисциплін, у професійній підготовці спеціалістів (Б. Г. Ананьев, О. К. Бушля, В. М. Мадзігон, О. Г. Мороз, Н. Г. Калашник, С. І. Козаченко, В. Г. Сенько та ін.);

– психолого-педагогічні основи наступності (Л. А. Венгер, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. В. Запорожець, Г. М. Леушина, Г. О. Люблінська, М. М. Подд'яков та ін.);

– в роботі дитячого садка і школи, в підготовці дітей до навчання (Я. А. Коменський, Н. Д. Лубенець, И. Г. Песталоцці, С. Ф. Русова,

В. О. Сухомлинський, Є. І. Тіхєєва, К. Д. Ушинський та ін.);

– в естетичному вихованні (Р. І. Афанасьєва, О. М. Ароніна). Серед сучасних досліджень, присвячених питанням теоретичного осмислення методологічних аспектів наступності, особливу цінність мають роботи О. Антонова, Е. Баллера, Л. Депенчук, М. Іовчука, С. Колесникова, З. Мукашева, І. Огородника, І. Стогнія, В. Рубанова. Вони розглядають наступність як обов'язкову умову, і як принцип організації перетворюючої діяльності.

Сутність наступності полягає в тому, що при зміні цілого як системи зберігаються окремі його компоненти і способи організації. Без наступності неможливий рух вперед у сферах людської діяльності, бо на пустому місці не виникає нічого нового, без опори на досягнення попередніх етапів. Наступність передбачає зв'язок минулого, теперішнього і майбутнього, що дозволяє поєднувати нові форми організації і способи діяльності зі старими, змінювати їх на більш досконалі, знаходити нові методи. Як педагогічний принцип наступність визначає тісний зв'язок деяких компонентів, змісту, форм, методів навчання на різних його етапах та ступенях. Що дає наступність?

Наступність дає:

- осмислення вивченого матеріалу на вищому рівні;
- закріплює здобуті знання новими;
- розкриває нові зв'язки;
- завдяки чому підвищується якість засвоєних знань, умінь і навичок.

Отже, наступність як соціальне явище означає зв'язок між різними етапами розвитку суспільства, його культурою, наукою і вищими навчальними закладами. Говорячи про наступність треба мати на увазі той фундамент знань, умінь і навичок, культуру інтелектуальної праці, які формує ще середня школа і з чим випускники приходять до вищих навчальних закладів.

Використана література:

1. Гегель Г. Ф. Наука логики // Соч. : в 9 т. – Т. 6. – М. : Госполитиздат, 1939. – 388 с.
2. Дистерверг А. Руководство к образованию немецких учителей / Хрестоматия по истории зарубежной педагогики : учебн. пособ. для студ. пед. ин-тов / сост. и автор ввднх статей А. И. Пискунов. – 2-е изд., пераб. – М. : Просвещение, 1981. – С. 353-414.
3. Дьюи Э. Дальтоновский лабораторный план // пер. с англ. Р. Ландсберг. – М. : Новая Москва, 1983. – 153 с.
4. Коменский Я. А. Великая дидактика // избр. педагогические сочинения. – М. : Гос. уч. педиздат. Мин просвещения РСФСР, 1955. – 665 с.
5. Сухомлинський В. О. Забезпечення наступності в навчанні // Радянська школа. – 1958. – № 12. – С. 17-25.
6. Ушинський К. Д. Избранные педагогические сочинения : в 2 т. – М., 1974. – Т. 2. – 488 с.
7. Українська радянська енциклопедія. – К., 1982. – 528 с.
8. Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.

9. Философия. Основные идеи и принципы. Популярный очерк / А. И. Ракитов, В. Т. Богуславский, В. Е. Чертышин, Г. И. Эзрин. – М. : Политиздат, 1985. – 368 с.
10. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – 6-е изд. – М. : Политиздат, 1991. – 560 с.

ТЕЛОВАТА М. Т. Исторический аспект и методологические основы преемственности как системы в высших учебных заведениях.

В статье рассматривается преемственность как система в высших учебных заведениях. Проанализировано исторические аспекты, методологические основы, принципы, явления преемственности в профессиональной подготовке будущих специалистов экономической отрасли.

Ключевые слова: преемственность, принципы преемственности, процесс учения.

TELOVATA M. T. The historical aspect and methodological foundations of continuity as a system of higher education.

The article deals with the continuity of the system in higher education. Analyzed the historical aspects, and methodological foundations, principles and phenomena of continuity in the training of future specialists in economic otryasli.

Keywords: continuity, the principles of continuity, the learning process.

Томащук О. Г.
Луцький інститут розвитку людини
Університету “Україна”

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО РОБОТИ У ЦЕНТРАХ ІНВАСОРТУ

У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури й результатів анкетування студентів щодо наявності у майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання професійних знань та вмінь висвітлено зміст та ефективні форми і методи професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання до роботи у центрах інваспорту.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці з адаптивного фізичного виховання, центри інваспорту.

Інтеграція України у світове співтовариство зумовлює зміну вимог до рівня кваліфікаційних знань і умінь фахівців. З позиції сьогодення фахівець має володіти високим рівнем функціональної гнучкості, необхідними фундаментальними й вузькоспеціальними знаннями, навичками структурного підходу до вирішення різних професійних завдань і проблем.

На сьогодні в Україні не повною мірою розвинена спеціальна підготовка працівників галузі фізичного виховання неповносправних у системі вищої фізкультурної освіти. В “Інваспорті” працюють, як правило, фахівці з вищою фізкультурною освітою, однак у змісті їх фахової підготовки недостатньо передбачено формування спеціальних вмінь та навичок з адаптивної фізичної культури і спорту.